

Секція 3

СУЧАСНІ ПИТАННЯ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ТА ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ КУРСАНТІВ І СТУДЕНТІВ ВНЗ ІЗ СПЕЦИФІЧНИМИ УМОВАМИ НАВЧАННЯ

УДК 796.075.8

БОРТНИК С. М.,

доктор юридичних наук, доцент, перший проректор

Харківського національного університету внутрішніх справ

АНАЛІЗ ФАКТОРІВ ЕФЕКТИВНОСТІ ЗМАГАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ КУРСАНТІВ ХАРКІВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ВНУТРІШНІХ СПРАВ З МІНІ-ФУТБОЛУ

У статті розглянуто особливості змагальної діяльності курсантів-членів збірної команди Харківського національного університету внутрішніх справ з міні-футболу. Для підвищення ефективності змагального процесу необхідна оцінка факторів, які впливають на результативність змагальної діяльності міні-футболістів.

Ключові слова: фактори ефективності, фізична підготовка, курсанти, службова підготовка, змагальна діяльність, міні-футбол, техніка, тактика, психологічна підготовка.

Постановка проблеми. У системі МВС України рухливі ігри та ігрові види спорту забезпечують у правоохоронців різних вікових груп та категорій розвиток: швидкості, спритності, загальної і швидкісної витривалості, просторового орієнтування. Крім цього, під час спортивних ігор формуються навички у колективних діях, виховується наполегливість, рішучість, виявляється ініціатива та винахідливість. Також у процесі змагальної діяльності у гравців здійснюється активізація розумової і фізичної працездатності та знімається емоційна напруга, накопичена упродовж службової діяльності.

До особливостей змагальної діяльності міні-футболістів, а також представників інших командних ігрових видів спорту належить ациклічний режим роботи, обсяг фізичного навантаження та комплексний вплив на прояв рухових якостей, які реалізуються через виконання техніко-тактичних дій у змагальних умовах.

Слід також зауважити, що відповідно до комплексного оцінювання факторів ефективності змагальної діяльності можливим є: оцінка ефективності навчально-тренувального процесу; визначення сильних та слабких сторін підготовленості спортсменів-правоохоронців; вибір відповідних векторів для вдосконалення тренувального процесу.

Важливим елементом в організації навчально-тренувального процесу гравців міні-футболістів є виважена оцінка факторів, які забезпечують результативність змагальної діяльності. Ці результати дозволяють наблизити умови тренувального процесу до ігрової діяльності і цим самим сприяють його ефективності.

Командний характер гри в курсантському міні-футболі висуває підвищені вимоги до взаємодії гравців під час змагань. До того ж характер ігрової взаємодії включає в себе безпосередню комунікацію, перцептивні та інтерактивні компоненти і значною мірою відображає спортивну майстерність як окремого міні-футболіста, так і команди в цілому.

Знання соціально-психологічних основ формування особистісних якостей, управління спортивною групою допомагає тренеру отримати більш стабільні результати гравців під час змагальної діяльності. Слід також зауважити, що на сучасному етапі організації спортивної підготовки в міні-футболі досі не виявлено факторів, які забезпечують ефективність змагальної діяльності, що і визначає актуальність цього дослідження.

Дослідження виконано відповідно до плану науково-дослідної роботи і дослідно-конструкторських робіт кафедри тактичної та спеціальної фізичної підготовки факультету № 2 Харківського національного університету внутрішніх справ (2019–2020 рр.).

Аналіз досліджень. Питанням удосконалення техніко-тактичної підготовленості спортсменів, які займаються міні-футболом, присвячено роботи В. В. Головкова, Р. А. Ержанова, О. С. Ларіна, Е. А. Наумиця, А. Г. Поліваєва, та інших учених.

Цікавими за своїм змістом є роботи В. Є. Левчука [1], Г. А. Лисенчука [2], В. В. Соломонка [3], І. В. Якимишина [4] та інших фахівців даного напрямку, в яких розкриваються методичні аспекти підвищення техніко-тактичної майстерності гравців у міні-футболі.

Мета статті – аналіз факторів ефективності змагальної діяльності курсантів, членів збірної команди Харківського національного університету внутрішніх справ з міні-футболу.

Виклад основного матеріалу. Дослідження проведено на базі ХОО ФСТ «Динамо», с/к Харківського національного університету внутрішніх справ (ХНУВС), у якому взяли участь курсанти, члени збірної команди з міні-футболу (вік досліджуваних 19–23 рр., 1–3 дорослий розряд, $n=10$). Для досягнення цілей та мети дослідження було використано такі методи: аналіз науково-методичної літератури, педагогічне спостереження, анкетування, психологічне тестування, тестування, методи математичної статистики.

Для визначення функціонального стану досліджуваних курсантів нами використано методику В. Загрядського (самопочуття, активність, настрій). Отримані експертним шляхом оцінки самопочуття, активності та настрою свідчать про те, що команда має сприятливий стан у всіх відношеннях перед початком реєстрації коефіцієнта результативності у змагальній діяльності, лише самопочуття гравців належить до діапазону відносно нормального стану (в середньому: самопочуття – 5,4 бала, оцінка сприятлива; активність – 4,9 бала, оцінка сприятлива; настрої – 4,8 бала, оцінка сприятлива).

Крім цього, нами було визначено оцінку властивостей нервової системи, яка відіграє суттєву роль під час реалізації змагального потенціалу команди. За допомогою методики Я. Стреляу ми визначили показники вираженості нервової системи окремого гравця та команди в цілому.

Аналізуючи вираженість властивостей нервової системи кожного окремого гравця-правоохоронця, ми дійшли висновку, що більшість спортсменів володіють сильними та рухливими властивостями нервової системи – 86,9 % і лише 12,4 % мають слабку нервову систему. При цьому спостерігається невраїноваженість у напрямі збудження чи гальмування в 49,7 досліджуваних, а решта 50 % володіють урівноваженою нервовою системою. За допомогою 16-факторного опитувальника Кетела ми визначили залежність факторів, які переважають в індивідуальних психологічних особливостях особистості.

Аналіз даних показників свідчить про те, що у середньому по групі більшість особистісних факторів знаходяться в нормованих середніх показниках (4–7 стень), що не виражає характерних особливостей групи досліджуваних курсантів. Та все ж деякі фактори виходять за межі середніх значень, а саме фактори Н і Q3 перевищують середні значення, що свідчить про те, що гравці команди відрізняються ризикованістю, високою оптимістичністю та вміють себе мобілізувати на досягнення поставленої цілі, організовані, наполегливі, критичні. Поведінка регулюється вимогами групи.

Фактор Q4 має значення по команді нижче середнього. Це свідчить про те, що досліджувані у більшій мірі критично сприймають оточуючу ситуацію. Рідко хвилюються про майбутнє, не хвилюються також за минуле, мають високу самооцінку, впевнені в собі. У критичних ситуаціях вони схильні до звинувачення інших.

Результати виконання контрольних тестів також відіграють важливу роль і є системоутворюючим фактором, який впливає на результативність змагальної діяльності, оскільки фізична підготовленість є складовою всього навчально-виховного процесу. Без фізичного потенціалу команди неможливим є стабільна та ефективна реалізація техніко-тактичних дій і комбінацій. Для цього нами було прийнято нормативи для визначення швидкості та швидкісної витривалості, у результаті чого встановлено, що команда ХНУВС з

міні-футболу в цілому володіє гармонічним рівнем розвитку фізичних і психологічних якостей. Ці фактори дозволили нам установити залежність впливу на результативність змагальної діяльності збірної команди ХНУВС.

Для того, щоб оцінити результативність змагальної діяльності кожного окремого гравця та команди в цілому, ми використовували специфічний коефіцієнт ефективності гравця [5]. У результаті цього за підсумками ігрового сезону (12 ігор) у дослідженнях визначилося 5 ефективних гравців та 3 малоефективних. Середній показник ефективності збірної команди ХНУВС з міні-футболу свідчить про те, що у цілому команда в умовах змагальної діяльності показала ефективний футбол, про що свідчить загальне місце в турнірній таблиці.

Із метою встановлення взаємозв'язків факторів, які зумовлюють ефективність змагальної діяльності у міні-футболі, проведено кореляційний аналіз різних показників. Отримані дані свідчать про те, що достовірні результати відсутні (при $P \leq 0,05$), бо отримані дані менші від критичного значення ($t_{\text{крит}} = 0,706$). Крім цього, виявлено середній позитивний кореляційний взаємозв'язок між ефективністю змагальної діяльності та фактором, який характеризує інтелектуальні можливості особистості. Тобто ефективні гравці кмітливіші, мобільніші в діях, швидко навчаються та найбільш успішно досягають намічених цілей.

Під час подальшого дослідження визначено середній негативний взаємозв'язок між ефективністю змагальної діяльності та фактором, який характеризує чутливість особистості до емоційного впливу. Тобто успішні гравці є більш стресостійкими та спроможні вирішувати різні несподівані завдання під час гри та службової діяльності. Крім цього, можливим також є прояв сильних емоційних реакцій.

Відповідно до вищевикладеного можна констатувати, що в умовах змагальної діяльності гравці обережні та адекватно реагують на стресову загрозу, що здійснює позитивний вплив на успіх під час матчу. Крім цього, виявлено середній негативний кореляційний зв'язок між показниками коефіцієнта ефективності та показниками спеціальної швидкості й витривалості гравців (біг 6 м, біг 6 x 20 м). Установлено, що успішні гравці більш швидкі у своїх пересуваннях, що значною мірою впливає на результат матчу.

Висновки. Результати проведеного дослідження свідчать про те, що на ефективність змагальної діяльності курсантів, які займаються міні-футболом, впливають: індивідуально-психологічні особливості; функціональний стан; властивості нервової системи; техніко-тактична підготовленість; спеціальна фізична підготовленість та інші важливі чинники. Під час кореляційного аналізу встановлено, що на ефективність змагальної діяльності курсантів міні-футболістів впливають такі фактори, як інтелект, стресостійкість і швидкісні якості. Таким чином, мети і завдання дослідження досягнуто.

Перспективи в цьому напрямі передбачають розробку ефективної змістово-функціональної моделі удосконалення спеціальної фізичної підготовленості курсантів, які займаються міні-футболом.

Список бібліографічних посилань

1. Левчук В. Є. Міні-футбол: вправи, ігри, стандарти : метод. посіб. Львів : Укр. технології, 2016. 116 с.
2. Лисенчук Г. А., Рымко А. В., Лисенчук С. Г. Упражнения для технико-тактической подготовки в мини-футболе : метод. рек. Киев, 2018. 90 с.
3. Соломонко В. В., Лисенчук Г. А., Соломонко О. В. Футбол : підручник. Київ : Олімпійська література, 1997. 288 с.
4. Якимішин І. Етапи становлення міні-футболу в Україні в період з 2000 по 2018 рр. // Молода спортивна наука України. 2018. Вип. 15, т. 1. С. 340–343.
5. Фисунов А. В. Автоматизированная система оценки показателей соревновательной деятельности в мини-футболе. *Молодой ученый*. 2015. № 11 (91). С. 610–613.

Отримано 07.04.2020